

Normativni okvir odgovornosti roditelja za prekršaje njihove dece u Republici Srbiji*

Maša Marković^a

U radu se, primenom normativno-dogmatskog i komparativnog metoda, analizira institut odgovornosti roditelja za prekršaje koje su izvršila njihova lica, u skladu sa čl. 72 Zakona o prekršajima. Cilj rada je da se ukaže na ključne materijalnopravne i procesnopravne izazove u primeni navedene zakonske odredbe, uz formulisanje konkretnih *de lege ferenda* predloga usmerenih ka preciznijem određivanju osnova, granica i posledica roditeljske odgovornosti u prekršajnom pravu. Posebna pažnja posvećena je specifičnim materijalnopravnim problemima koji se odnose na odgovornost roditelja, kao što su: određivanje da li roditelji odgovaraju solidarno ili pojedinačno kada zajednički ili samostalno vrše roditeljsko pravo; definisanje kriterijuma za izbor i individualizaciju prekršajnih sankcija; (ne)mogućnost izricanja zaštitnih mera roditeljima; određivanje pravnog tretmana roditelja koji su neuračunljivi u prekršajnom pravu. Takođe, u drugom delu rada obrađeni su procesnopravni problemi i pitanja u vezi sa izvršenjem prekršajnih sankcija, među kojima se izdvajaju: nepostojanje jasnih zakonskih normi o vođenju jedinstvenog ili odvojenog postupka prema roditeljima i maloletniku; mogućnost obustave postupka prema maloletniku, uz istovremeno vođenje postupka protiv roditelja; pitanje upisa roditelja u Registar sankcija i Registar neplaćenih novčanih kazni, sa svim negativnim posledicama koje iz toga proizilaze. Glavni nalazi ukazuju na potrebu za preciznijim i sistematičnijim zakonskim regulisanjem ove oblasti, radi obezbeđenja pravne sigurnosti, pravičnog tretmana roditelja i zaštite najboljeg interesa deteta.

KLJUČNE REČI: prekršajna odgovornost roditelja, deca, maloletnici, prekršaji, Zakon o prekršajima.

* Ovaj rad nastao je kao rezultat angažovanja autora u skladu sa Planom rada Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja za 2025. godinu (na osnovu ugovora br. 451-03-136/2025-03/200039 sa Ministarstvom nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije).

^a Istraživač-pripravnik, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
E-mail: masa.markovic@yahoo.com; ORCID <https://orcid.org/0009-0002-7269-629X>.

Uvod

Pitanje odgovornosti roditelja za kaznena dela njihove dece, u kontekstu primene različitih pravnih, društvenih i moralnih normi, zahteva posebnu pažnju kako u teoriji, tako i u praksi. U mnogim nacionalnim zakonodavstvima uspostavljen je koncept roditeljske odgovornosti, sa ciljem da se roditelji podstaknu na aktivnije učešće u nadzoru i vaspitavanju svoje dece. Norme kojima se propisuje ovaj vid odgovornosti nalaze se kako u krivičnim zakonima, tako i u posebnim zakonima koji uređuju roditeljsku odgovornost (Brank and Weisz, 2004, str. 467; Živković, 2020, str. 159).

Polazeći od normativnog okvira u Republici Srbiji u ovoj oblasti, uočava se značajna razlika između krivične i prekršajne odgovornosti roditelja. Jedna od posledica te razlike ogleda se u činjenici da roditelji ne snose odgovornost ukoliko njihovo dete izvrši krivično delo, dok sa druge strane, roditelji mogu odgovarati ukoliko ono učini prekršaj kao delikt koji je nižeg stepena društvene opasnosti u odnosu na krivično delo. Tako, na primer, roditelji ne mogu krivično odgovarati ukoliko njihovo trinaestogodišnje dete izvrši krivično delo poput ubistva, ali zato mogu biti prekršajno sankcionisani ako to isto dete vikom narušava javni red i mir. Dodatno, u praksi se često dešava da javni tužioci, i pored postojanja elemenata krivičnog dela, odluče da postupak dobije prekršajnopравни epilog, što može uključiti i prekršajnu odgovornost roditelja i njihovo sankcionisanje (Jovanović i Pašalić, 2016, str. 399). Stoga, nastaje paradoksalna situacija u kojoj je za roditelje povoljnije da se delo njihovog deteta pre kvalifikuje kao krivično delo nego kao prekršaj (Ristivojević i Milić, 2018, str. 177).

U srpskom krivičnom pravu, prema usvojenom pojmu i prirodi krivice, primenjuje se načelo individualne subjektivne odgovornosti, koje povezuje krivičnu odgovornost lica isključivo sa njegovim ličnim (ne)činjenjem, odnosno isključuje krivičnu odgovornost za postupke drugih. Stoga, primena ovog načela podrazumeva da niko ne može krivično odgovarati za delo koje nije sam izvršio, što posledično isključuje i mogućnost krivične odgovornosti roditelja za dela njihove dece. Uz to, ukoliko je reč o licu koje nije navršilo 14 godina (dete u krivičnopravnom smislu), sam njegov uzrast tumači se kao "zakonom formulisana neoboriva pretpostavka krivične neodgovornosti, odnosno nesposobnosti za snošenje krivice" (Škulić, 2022, str. 271). U tom smislu, govorimo o delu koje je protivpravno i zakonom predviđeno kao krivično delo, a koje se ne može pripisati detetu u krivicu, te koje kao takvo ostaje nekažnjivo, imajući u vidu da ni dete, niti roditelji, niti bilo koje drugo lice ne može snositi krivičnu odgovornost za njegovo izvršenje.

Postojeća zakonska rešenja otvaraju pitanje pravičnosti prema žrtvama koje trpe posledice bez obzira na uzrast i krivičnu (ne)odgovornost učinioca. Dodatno, u čl.

193 Krivičnog zakonika (2024) propisano je krivično delo zapuštanja i zlostavljanja maloletnog lica, ali sa ciljem zaštite interesa deteta kroz sankcionisanje roditelja usled "grubog zanemarivanja svojih dužnosti zbrinjavanja i vaspitavanja maloletnog lica o kome je dužan da se stara". To znači da zaštita interesa žrtava ostaje van direktne zaštite krivičnopravnih normi. U tom smislu, jedan od predloga u naučnoj literaturi je uvođenje novog krivičnog dela kojim bi se predvidela krivična odgovornost roditelja za propust u vršenju dužnog nadzora nad detetom, ukoliko je upravo taj propust omogućio izvršenje dela (Bajović, 2017, str. 232).

Za razliku od krivičnog prava, u prekršajnom pravu Republike Srbije propisana je mogućnost da roditelj, usvojitelj, staratelj ili hranitelj, odnosno druga lica, pod određenim uslovima, odgovaraju za prekršaj koji je učinilo dete ili maloletnik. Iako je načelo subjektivne prekršajne odgovornosti jedno od osnovnih načela prekršajnog prava, u čl. 72 Zakona o prekršajima (2019) propisan je izuzetak od tog pravila (Jeličić, 2021, str. 82). To je učinjeno propisivanjem zamenske odgovornosti roditelja za prekršaj deteta, to jest paralelne odgovornosti roditelja, odnosno drugih lica za prekršaj maloletnika, koje će detaljno biti predstavljene u nastavku rada.

Pored različite primene načela subjektivne odgovornosti u krivičnom i prekršajnom pravu, jedna od ključnih razlika i jedan od osnovnih razloga za propisivanje isključivo prekršajne, a ne i krivične odgovornosti roditelja, odnosi se na stepen društvene opasnosti dela, kao i na prirodu i težinu sankcija koje se primenjuju. Imajući u vidu da prekršaji predstavljaju znatno brojnije i lakše oblike delinkventnog ponašanja od krivičnih dela (Stojanović, 2012, str. 25), kao i činjenicu da neretko predstavljaju "uvod" maloletnih lica u kriminalnu karijeru (Škulić, 2013a, str. 67, Mrvić-Petrović, 2015, str. 170), razumljiva je potreba zakonodavca da deluje preventivno, uspostavljajući specifičan institut roditeljske odgovornosti upravo u prekršajnom pravu.

Uz navedene razlike, treba uzeti u obzir i to da se prekršajna roditeljska odgovornost zasniva na ideji da se roditelji blagovremeno upozore i usmere ka savesnijem i odgovornijem vršenju roditeljskog prava, aktivnijem učestvovanju u vaspitavanju i obrazovanju dece i vršenju efikasnijeg nadzora nad njihovim ponašanjem. Nasuprot tome, propisivanjem krivične odgovornosti roditelja, primarno bi se ostvarivala represivna, a ne preventivna funkcija, čime bi se otvorio niz pravnih, društvenih i moralnih dilema.

Zbog svega navedenog, zakonodavac se opravdano odlučio za primenu instituta roditeljske odgovornosti u prekršajnom pravu, jer je upravo u toj oblasti, pre nego u krivičnom pravu, moguće uspostaviti ravnotežu između težine delinkventnog ponašanja deteta ili maloletnika, odgovornosti roditelja, sankcija koje im se izriču i šire društvene opravdanosti.

Odgovornost roditelja za prekršaje deteta i maloletnika prema čl. 72 Zakona o prekršajima

Dete u prekršajnompravnom smislu, odnosno lice koje u vreme izvršenja prekršaja nije navršilo četrnaest godina, ne može biti subjekt prekršajne odgovornosti zbog svog uzrasta. Reč je o licu koje je u potpunosti prekršajno neodgovorno, tako da se u odnosu na njega, u skladu sa čl. 71 Zakona o prekršajima, ne može niti pokrenuti niti voditi prekršajni postupak. Sa druge strane, isti zakon u čl. 72 st. 1 predviđa poseban oblik odgovornosti roditelja, usvojitelja, staratelja ili hranitelja za prekršaj koje je učinilo dete. Reč je o tzv. zamenskoj (supstitutivnoj) odgovornosti, gde se za prekršaj deteta koji je objektivno učinjen, ali za koji dete zbog svog uzrasta ne može da odgovara, na odgovornost pozivaju lica koja su propustila da vrše dužan nadzor, a bila su u mogućnosti da to učine (Škulić, 2013b, str. 48).

Sa druge strane, maloletnik u prekršajnompravnom smislu, odnosno lice uzrasta od 14 do 18 godina, jeste subjekt prekršajne odgovornosti. U skladu sa čl. 72 st. 2 Zakona o prekršajima, roditelji, usvojitelji, staratelj ili hranitelj može odgovarati za prekršaj koji je učinio maloletnik isključivo ako je takva mogućnost izričito propisana posebnim zakonom, i to pod uslovom da je učinjeni prekršaj posledica propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, a da je postojala faktička mogućnost da se takav nadzor vrši.

Samim tim, uočava se da je bez obzira na uzrast maloletnog lica koje je učinilo prekršaj, u pogledu uspostavljanja roditeljske odgovornosti neophodan uslov postojanje uzročne veze između konkretnog propusta u vršenju dužnog nadzora i prekršaja koji je učinjen od strane deteta ili maloletnika. Stoga, u cilju utvrđivanja postojanja te veze, potrebno je dokazati da je do izvršenja prekršaja došlo usled vaspitne zapuštenosti, kao i roditeljske nebrige u odnosu na dete (Milić, 2013, str. 15). Pri tom, sud je dužan da utvrđenu uzročnu vezu obrazloži u svojoj odluci (Vuković, 2024, str. 132), a ta obaveza posebno dolazi do izražaja u situacijama u kojima nije jasno da li je ponašanje deteta posledica roditeljskog propusta ili vanrednih okolnosti na koje roditelj nikako nije mogao da utiče.

Takođe, bez obzira da li govorimo o odgovornosti roditelja za prekršaje deteta ili maloletnika, neophodno je utvrditi da su roditelji koji se pozivaju na odgovornost bili u faktičkoj mogućnosti da vrše nadzor u konkretnim okolnostima. Reč je o činjeničnom pitanju koje se procenjuje na osnovu specifičnih okolnosti pod kojima je prekršaj izvršen, kao i prema načinu njegovog izvršenja (Milić, 2010, str. 182). Važno je istaći i da se ne zahteva obavezno fizičko prisustvo roditelja u momentu izvršenja prekršaja (Delić i Bajović, 2022, str. 197), već primerena i srazmerna pažnja u skladu sa okolnostima konkretnog slučaja.

Ipak, postoje i određene razlike koje je zakonodavac predvideo propisivanjem roditeljske odgovornosti za prekršaje njegovih potomaka. Iako se odgovornost roditelja za prekršaje deteta zasniva na neposrednoj primeni opšte norme sadržane u čl. 72 st. 1 Zakona o prekršajima, odgovornost roditelja za prekršaje maloletnika uslovljena je propisivanjem norme u posebnom zakonu. Tako, na primer, u čl. 318 st. 3 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima (2025) propisano je da će se, pored maloletnika koji je učinio prekršaj, sankcionisati i njegov roditelj, usvojilac ili staralac ako je utvrđeno da je do prekršaja došlo usled njihovog propuštanja dužnog nadzora. U ovom slučaju, roditelj ne odgovara za sam prekršaj maloletnika, već za sopstveni propust koji je doprineo njegovom izvršenju. Samim tim, za razliku od supstitutivne odgovornosti roditelja za prekršaje deteta, ovde je reč o paralelnoj odgovornosti – dok se maloletnik sankcioniše kao neposredni učinilac konkretnog prekršaja, roditelj odgovara zbog propuštanja vršenja dužnog nadzora koje je u uzročnoj vezi sa učinjenim prekršajem (Škulić, 2013b, str. 48). Sa druge strane, postoje i zakonska rešenja u kojima se sankcioniše isključivo roditelj, a jedan od primera je Zakon o zaštiti životne sredine (2024) koji u čl. 118a predviđa sankcionisanje roditelja, staratelja ili odgovornog lica u organu starateljstva ako je do prekršaja iz čl. 118 st. 1 tač. 1–3 došlo zbog njihovog propuštanja dužnog nadzora (Ristivojević i Milić, 2016, str. 165).

Dodatno, Zakon o prekršajima ne prepoznaje odgovornost drugih lica koja, u skladu sa posebnim propisima, imaju obavezu nadzora nad detetom. Jedan od razloga može biti sadržan u konceptu vaspitne zapuštenosti, koja je najčešće rezultat propusta roditelja u najranijoj fazi razvoja deteta, odnosno period kada je njihova uloga u formiranju osnovnih moralnih i društvenih vrednosti najizraženija. Budući da roditelj, vršenjem roditeljskog prava, ima primarnu obavezu i neposrednu mogućnost da utiče na detetovo ponašanje, uloga ostalih lica koja učestvuju u vaspitno-obrazovnom procesu je, iako značajna, vremenski i sadržinski ograničena. Ovakav pristup zakonodavca može se posmatrati i kroz prizmu teorije moralne edukacije (*the school of moral education*) koja polazi od stava da roditelj snosi odgovornost za prekršaj deteta kao posledicu neuspeha u prenošenju osnovnih moralnih i društvenih vrednosti (Vallentyne, 2002, str. 193-211; Bajović, 2017, str. 226).

Nasuprot tome, teorija efektivnog nadzora (*duty to guard or control*) zahteva postojanje uzročne veze između propusta u nadzoru i konkretnog prekršaja koji je maloletno lice izvršilo (Vallentyne, 2002, str. 193-211; Bajović, 2017, str. 226), što omogućava propisivanje odgovornosti i drugih lica. U tom smislu, čl. 72 st. 3 Zakona o prekršajima predviđa mogućnost da se drugim zakonima propiše odgovornost lica koja vrše nadzor nad maloletnicima, što se može tumačiti kao priznanje zakonodavca da roditelji, staratelji, usvojitelji ili hranitelji nisu u fizičkoj mogućnosti da

vrše stalni nadzor nad maloletnikom, naročito kada su deca uključena u institucionalne oblike obrazovanja i zaštite (Stevanović, 2013, str. 104). Time se potencijalno proširuje krug odgovornih lica, uključujući zaposlene u obrazovno-vaspitnim ustanovama, ustanovama socijalne zaštite i drugim institucijama u kojima se neposredno radi sa decom. Međutim, opravdano se postavlja pitanje da li je ovakvo rešenje svrsishodno, imajući u vidu da prekršaje čine lica uzrasta 14 do 18 godina, koja, po pravilu, funkcionišu sa visokim stepenom samostalnosti, pri čemu, ostvaruju niz društvenih kontakata koji nisu ni porodičnog ni institucionalnog karaktera (Humm, 1990, str. 1227; Jovanović, 2024, str. 19). To znači da se najčešće nalaze van domašaja kontinuiranog neposrednog nadzora, uz snažan uticaj vršnjačkih grupa kojima pripadaju, a koji može negativno delovati na njih (Kovačević, 2022, str. 252).

Ključni problemi i nedoumice u praksi – pitanje interpretacije prekršajne odgovornosti roditelja

Materijalnopravne nedoumice koje se javljaju u vezi sa odgovornošću roditelja za prekršaje deteta postoje i u slučaju odgovornosti roditelja za prekršaje maloletnika. Među najznačajnijim pitanjima izdvajaju se: utvrđivanje postojanja uzročne veze između propuštanja vršenja dužnog nadzora roditelja i konkretnog prekršaja deteta, odnosno maloletnika, ocena faktičke (ne)mogućnosti roditelja da nadzor zaista i vrše, o čemu je već bilo reči, utvrđivanje da li roditelji odgovaraju solidarno ili pojedinačno kada zajednički, odnosno samostalno vrše roditeljsko pravo, kao i izbor i individualizacija prekršajnih sankcija za roditelje, (ne)mogućnost izricanja zaštitnih mera roditeljima i situacije u kojima je roditelj neuračunljiv u prekršajnom pravnom smislu. Ove dileme dodatno komplikuju tumačenje kako opšte norme sadržane u Zakonu o prekršajima, tako i posebnih normi iz drugih zakona, otežavajući njihovu doslednu i pravičnu primenu u praksi.

Jedan od ključnih materijalnopravnih problema jeste nepostojanje jasnog zakonskog odgovora na pitanje koji roditelj snosi odgovornost u situaciji kada roditeljsko pravo zajednički vrše oba roditelja, kao što je najčešće slučaj. Stoga, postavlja se pitanje da li se roditelji u tom slučaju smatraju saizvršiocima, odnosno da li njihova odgovornost može biti podeljena ili se ipak oba roditelja kažnjavaju kao da su samostalno izvršili prekršaj (Ristivojević i Ilić, 2023, str. 184). Odgovor na ovo pitanje zavisi od konkretnih okolnosti slučaja. Sud je dužan da utvrdi da li je jedan ili su oba roditelja bila faktički u mogućnosti da izvrše dužan nadzor u vreme izvršenja prekršaja, kao i druge okolnosti relevantne za individualizaciju odgovornosti – način izvršenja prekršaja, porodične i druge životne okolnosti, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti i slično. Dakle, ako se utvrdi da su oba roditelja, pored zakonske obaveze

vršenja dužnog nadzora, bila i u faktičkoj mogućnosti da ga sprovedu, oni treba da odgovaraju kao saizvršioci. U suprotnom, treba da odgovara samo onaj roditelj koji je imao faktičku mogućnost da izvrši dužni nadzor u momentu izvršenja prekršaja.

Takođe, poseban problem postoji u situacijama kada su roditelji razvedeni, a jedan od njih samostalno vrši roditeljsko pravo. U tom slučaju, postavlja se pitanje da li odgovornost snosi roditelj kome je povereno roditeljsko pravo ili roditelj kod koga se dete nalazilo u vreme izvršenja prekršaja (Jeličić, 2019, str. 152). Imajući u vidu to da faktičko propuštanje dužnog nadzora predstavlja osnov supstitutivne odgovornosti prema čl. 72 st. 1 Zakona o prekršajima, prekršajno bi trebalo da odgovara onaj roditelj koji je imao faktičku mogućnost da spreči izvršenje prekršaja.

Još jedno značajno pitanje koje se u praksi postavlja odnosi se na izbor odgovarajuće prekršajne sankcije za roditelje, kao i na način njene individualizacije. Pri tom, neophodno je uspostaviti ravnotežu između poštovanja načela pravičnosti i primene čl. 72 st. 1 Zakona o prekršajima, prema kojem se roditelj kažnjava "kao da je sam učinio prekršaj". Dodatne nedoumice izazivaju (ne)mogućnost izricanja zaštitnih mera roditeljima i situacije u kojima je roditelj neuračunljiv u prekršajnom pravnom smislu, što otvara pitanje mogućnosti izricanja kazne i mera lečenja (Ristivojević i Ilić, 2016, str. 163). Kako bi se otklonile navedene pravne praznine, *de lege ferenda* se zahteva preciziranje vrste prekršajnih sankcija koje se mogu izreći roditeljima koji odgovaraju za prekršaj deteta, ali i za prekršaj maloletnika, kriterijuma za ocenu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti u postupku individualizacije prekršajne sankcije, uslova za primenu zaštitnih mera, kao i postupanja u slučaju neuračunljivosti roditelja.

U stručnoj literaturi se navodi niz procesnopravnih izazova koji prate primenu zakonskih odredbi o roditeljskoj odgovornosti za prekršaje deteta i maloletnika. Ovi izazovi obuhvataju: primenu instituta prekršajnog naloga u slučajevima kada prekršaj učini maloletno lice; nepostojanje jasnih zakonskih normi o vođenju jedinstvenog ili odvojenog postupka prema roditeljima i maloletniku; mogućnost da se postupak prema maloletniku obustavi, dok se istovremeno vodi protiv roditelja; pitanje upisa roditelja u Registar sankcija i Registar neplaćenih novčanih kazni, sa svim negativnim posledicama koje iz toga proizilaze, kao i niz drugih procesnopravnih problema u praksi (Ristivojević i Milić, 2016, str. 167).

Jedan od značajnijih procesnopravnih problema u pogledu odgovornosti roditelja za prekršaj odnosi se na (ne)mogućnost izdavanja prekršajnog naloga roditelju kao potencijalno odgovornom licu. Ovde, pre svega, treba imati u vidu da se prekršajni nalog, prema čl. 168 st. 1 i st. 2 Zakona o prekršajima, može izdati isključivo kada je za određeni prekršaj predviđena jedino novčana kazna u fiksnom iznosu, pri čemu je izričito propisano da za takve prekršaje nije moguće podnošenje zahteva za

pokretanje prekršajnog postupka. Imajući u vidu da se odgovornost roditelja zasniva na oceni da li je došlo do propusta u vršenju dužnog nadzora nad detetom, kao i na utvrđivanju konkretnih okolnosti u vezi sa ponašanjem deteta i roditelja, jasno je da se postojanje takve odgovornosti može pouzdano utvrditi isključivo u okviru prekršajnog postupka koji omogućava izvođenje dokaza i njihovu ocenu (Ristivojević i Ilić, 2023, str. 185).

Pored toga, od zakonodavca se očekuje da uredi pitanje vođenja jedinstvenog ili odvojenog prekršajnog postupka prema roditeljima i maloletniku, uzimajući u obzir kako najbolji interes maloletnika, tako i principe procesne ekonomičnosti i pravne sigurnosti. To podrazumeva i definisanje pravnog okvira u kojem bi bilo omogućeno vođenje jedinstvenog postupka onda kada priroda prekršaja i okolnosti konkretnog slučaja to opravdavaju, uz obaveznu primenu procesnih pravila koja se odnose na maloletnike kao učinioce prekršaja.

U neposrednoj vezi sa prethodnim pitanjem je i problem (ne)mogućnosti obustave postupka protiv roditelja u situaciji kada sud, u skladu sa čl. 297 st. 1 Zakona o prekršajima, odluči da ne vodi prekršajni postupak protiv maloletnika. Naime, pomenutom odredbom sudu je ostavljena mogućnost da oceni kada vođenje postupka prema maloletniku ne bi bilo celishodno, s obzirom na prirodu prekršaja, okolnosti njegovog izvršenja, raniji život maloletnika i njegova lična svojstva. Međutim, ista procesna mogućnost nije predviđena u odnosu na punoletna lica, što za posledicu može imati i nastavak postupka prema roditeljima i njihovo eventualno kažnjavanje, iako se prema maloletniku postupak uopšte nije vodio niti je u njemu utvrđena maloletnikova prekršajna odgovornost (Ristivojević i Milić, 2016, str. 167). U tom smislu, bilo bi opravdano zakonom propisati obavezu suda da, u slučaju obustave postupka prema maloletniku istovremeno preispita osnovanost daljeg vođenja postupka protiv roditelja, naročito ukoliko se njihova eventualna odgovornost zasniva isključivo na prekršajnom ponašanju maloletnika i propustu u vršenju dužnog nadzora nad njim, a ne na samostalnom protivpravnom delovanju.

Dodatni procesnopravni izazov, koji je istaknut u već pomenutoj literaturi, odnosi se na upis roditelja u evidencione registre, kao što su Registar sankcija i Registar neplaćenih novčanih kazni i drugih novčanih iznosa. Jedno od *de lege ferenda* rešenja odnosi se na potrebu zakonskog preciziranja kriterijuma za upis roditelja u navedene registre, kao i pravnih posledica koje iz takvog upisa proizilaze, uzimajući u obzir da roditelji ipak nisu neposredni učinioци prekršaja. Pored toga, bilo bi opravdano razmotriti skraćenje roka evidencije za ovakav vid odgovornosti, u cilju obezbeđivanja pravne sigurnosti.

Zaključak

Jedna od specifičnosti prekršajnog prava Republike Srbije je postojanje instituta odgovornosti roditelja za prekršaje koje izvrše njihova deca, što zahteva njegovo precizno zakonsko definisanje i doslednu primenu u praksi. Propisivanje prekršajne roditeljske odgovornosti opravdano je, pre svega, da bi se roditelji podstakli na save-sno vršenje roditeljskog prava, pravilno vaspitavanje i efikasno vršenje nadzora nad ponašanjem maloletnih lica. Međutim, da bi ovaj institut zaista ispunio svoju svrhu i ostvario preventivno delovanje, neophodno je uspostaviti ravnotežu između zaštite najboljeg interesa deteta i srazmerne prekršajne odgovornosti roditelja.

Iako je normativni okvir prekršajne roditeljske odgovornosti definisan u čl. 72 Zakona o prekršajima, brojni materijalnopравни i procesnopравни izazovi analizira-ni u ovom radu ukazuju na potrebu njegovog sveobuhvatnog unapređenja. Uočeni nedostaci u zakonskom tekstu ukazuju na potrebu reforme ovog instituta i značajnu intervenciju kako u Zakonu o prekršajima, tako i u drugim posebnim zakonima koji propisuju odgovornost roditelja za prekršaje koje izvrše maloletnici. Pored toga, brojne pravne praznine u ovoj oblasti dovode do nerazvijene i nedosledne prakse prekršajnih sudova, što dovodi do ugrožavanja poverenja u nacionalni pravni po-redak i povećanja stepena pravne nesigurnosti. Uz to, imajući u vidu da se u sud-skoj praksi roditelji izuzetno retko sankcionišu za prekršaje njihove dece, institut prekršajne roditeljske odgovornosti ima pretežno deklarativno dejstvo, što dovodi u pitanje njegovu efikasnost u suzbijanju maloletničkog prekršajnog ponašanja. Sto-ga, prvi korak u izgradnji adekvatnijeg odgovora na navedeni društveni problem je dopuna zakonskih odredbi o odgovornosti roditelja, uključujući definisanje uslova, granica i posledica njihove odgovornosti u skladu sa osnovnim načelima prekršaj-nog prava. To će, posledično, dovesti i do efikasnije primene ovog instituta u praksi.

Važno je istaći i da prekršajna roditeljska odgovornost ne sme biti posmatrana isključivo kao represivni pravni mehanizam. Ona treba da bude deo sveobuhvat-nog društvenog pristupa koji će uključivati preventivne mere, edukaciju i roditelja i dece, institucionalnu podršku porodici i brojne druge društvene aktivnosti usme-rene na vaspitavanje i obrazovanje maloletnih lica. Tek u okviru takvog sistemskog odgovora, prekršajna odgovornost može biti opravdana kao krajnje sredstvo koje deluje pravično i efikasno u ostvarivanju i zaštiti najboljeg interesa deteta i društve-ne zajednice u celini.

Reference

- Bajović, V. (2017) 'Neokonzervativni pristup u borbi protiv maloletničke delinkvencije i odgovornost roditelja', u: Ignjatović, Đ. (ur.) *Kaznena reakcija u Srbiji VII deo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 219-234.
- Brank, E. and Weisz, V. (2004) 'Paying for the Crimes of Their Children: Public Support of Parental Responsibility', *Journal of Criminal Justice*, 32, 465-475.
<https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2004.06.010>
- Delić, N. i Bajović, V. (2022) *Priručnik za prekršajno pravo*. Beograd: Službeni glasnik.
- Humm, R. (1991) 'Criminalizing poor parenting skills as a means to contain violence by and against children', *University of Pennsylvania Law Review*, 139(4), 1123-1161.
<https://doi.org/10.2307/3312384>
- Jeličić, M. (2019) 'Prekršajna odgovornost roditelja po Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja', *Civitas*, 9(2), 140-160.
- Jeličić, M. (2021) 'Izazovi primene i tumačenja propisa u praksi prekršajnih sudova', *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 59(2), 73-92.
<https://doi.org/10.47152/rkkp.59.2.5>
- Jovanović, A. (2024) *Krivičnopravna odgovornost roditelja za protivpravna dela deteta*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Jovanović, S. i Pašalić, Z. (2016) 'Maloletni učinioci prekršaja sa elementima nasilja', *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 54(2-3), *Crimen*, 7(3), 397-410.
- Kovačević, M. (2022) 'Specifičnosti položaja maloletnika u prekršajnom postupku i prekršajne sankcije za maloletnike u Srbiji', u: Macanović, N. (ur.) *Poremećaji u ponašanju djece i mladih*. Banja Luka: Centar modernih znanja, Resursni centar za specijalnu edukaciju, 249-256.
- Milić, Lj. (2010) 'Položaj maloletnika u prekršajnom postupku', u: Šarkić, R. (ur.) *Zbornik sudske prakse prekršajnih sudova u Republici Srbiji*. Beograd: Udruženje sudija za prekršaje RS, 164-188.
- Milić, Lj. (2013) 'Materijalno-pravne odredbe o maloletnicima u novom Zakonu o prekršajima', u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*. Beograd: Pravosudna akademija, USAID Srbija, 7-34.
- Mrvić-Petrović, N. (2015) 'Materijalnopravni aspekt prekršajnog prava u odnosu na maloletnike', u: Stevanović, I. (ur.) *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 169-178.
- Ristivojević, B. i Milić, I. (2016) 'Odgovornost roditelja za prekršaje koje učine njihovi potomci', *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 64(1), 154-174.

<https://doi.org/10.5937/AnaliPFB1601154R>

- Ristivojević, B. i Milić, I. (2018) *Osnovi prekršajnog prava*. Novi Sad: Pravni fakultet u Novom Sadu.
- Ristivojević, B. i Milić, I. (2023) *Komentar Zakona o prekršajima*. Beograd: Službeni glasnik.
- Škulić, M. (2013a) 'Specifičnosti postupanja sa maloletnicima u prekršajnom postupku', u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*. Beograd: Pravosudna akademija, USAID Srbija, 65-88.
- Škulić, M. (2013b) 'Osnovi maloletničkog prekršajnog prava', u: Ignjatović, Đ. (ur.) *Kaznena reakcija u Srbiji III deo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 41-64.
- Škulić, M. (2022) *Maloletničko krivično pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Stevanović, I. (2013) 'Zaštita prava maloletnika u prekršajnom postupku', u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*. Beograd: Pravosudna akademija, USAID Srbija, 89-126.
- Stojanović, Z. (2012) 'Značaj pojma prekršajne odgovornosti za prekršajno pravo', *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 50(1-2), 23-38.
- Vallentyne, P. (2002) 'Equality and the duties of procreators', in: Archard, U., Macleod, C.M. (eds.) *The moral and political status of children*. Oxford: Oxford University Press, 193-211.
- Vuković, I. (2024) *Prekršajno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Živković, N. (2020) 'Krivična neodgovornost dece – zločin bez kazne i moguća rešenja', *Strani pravni život*, 64(3), 151-164. <https://doi.org/10.5937/spz64-27790>

Pravni propisi

- Krivični zakonik* (2024) Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024.
- Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima* (2025) Službeni glasnik RS, br. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 – odluka US, 55/2014, 96/2015 – dr. zakon, 9/2016 – odluka US, 24/2018, 41/2018, 41/2018 – dr. zakon, 87/2018, 23/2019, 128/2020 – dr. zakon, 76/2023 i 19/2025.
- Zakon o prekršajima* (2019) Službeni glasnik RS, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – odluka US, 91/2019 – dr. zakon i 112/2022 – odluka US.
- Zakon o zaštiti životne sredine* (2024) Službeni glasnik RS, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – dr. zakon, 43/2011 – odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – dr. zakon i 94/2024 – dr. zakon.

The legal framework of parental liability for misdemeanors committed by their children in the Republic of Serbia

Maša Marković^a

This paper, applying formal-dogmatic and comparative legal methods, analyzes the legal institute of parental liability for misdemeanors committed by their children, as regulated under Article 72 of the Serbian Law on Misdemeanours. The aim of the paper is to identify key substantive and procedural challenges in the application of this provision and to propose specific *de lege ferenda* solutions aimed at more precisely defining the grounds, scope and consequences of parental liability in misdemeanor law. Particular attention is devoted to specific substantive issues concerning parental liability, such as the determination of whether parents are jointly or individually liable; the criteria for selecting and individualizing misdemeanor sanctions; the (im)possibility of imposing protective measures on parents and the legal status of parents who lack misdemeanor capacity. The second part of the paper addresses specific procedural problems and questions related to the implementation of misdemeanor sanctions, including the lack of clear legislative provisions on whether proceedings should be conducted jointly or separately against parents and juveniles; the possibility of discontinuing proceedings against the juvenile while continuing them against the parent and the issue of entering parents into the Register of Sanctions and the Register of Unpaid Fines. The main findings emphasize the need for more precise and systematic legislative regulation of this area, in order to guarantee legal certainty, fair treatment of parents and the protection of the best interests of the child.

KEYWORDS: parental liability for misdemeanors, child, juveniles, misdemeanors, Law on Misdemeanours.

© 2025 by authors

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International

^a Research Assistant, Institute of Criminological and Sociological Research.